MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tad-29 ta' April, 2004

Citazzjoni Numru. 1504/2001/1

Emanuel sive Noel Magri

vs

Brigitte Magri

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 6 ta’ Settembru 2001 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fit-8 ta’ Ottubru 1978 fil-Knisja tal-Kapuccini l-Furjana, skond ma’ jirrizulta mill-anness Dok. “NM1”, u miz-zwieg taghhom twieldu zewg ulied Brenda u Brian skond l-annessi dokumenti mmarkati “NM2” u “NM3”;

Illi, l-kontendenti jinsabu legalment separti minn xulxin permezz ta’ kuntratt datat 15 ta’ Marzu 1999 fl-atti tan-Nutar Dottor Joseph Debono, hawn anness u mmarket Dok. “NM4”;

Illi, il-kunsens tal-attur biex jikkuntratta dan iz-zwieg inkiseb bi pressjoni morali;

Illi, il-kunsens tal-attur inkiseb b’qerq dwar kwalita’ tal-persuna tal-konvenuta li fixklet serjament il-hajja konjugali;

Illi, il-kunsens tal-kontendenti ghal dan iz-zwieg kien vizjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illli, il-kunsens tal-konvenuta ghal dan iz-zwieg kien vizjat peress li kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi ghalhekk l-imsemmi zwieg bejn il-kontendenti hu null u bla effet ghat-termini tal-**artikolu 19 (1) (a)** u/jew **(c)** u/jew **(d)** u / jew **(f) tal-Att Dwar iz-Zwieg (Att XXXVII tal-1975);**

Illi, l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi l-imsemmi zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti huwa null u bla effett fil-ligi ghar-ragunijiet fuq spjegati;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li hi minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-attur, il-lista tax-xhieda u l-lista tad-dokumenti minnu prezentati minn a fol. 3 u fol. 4 tal-process.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet ta' Brigitte Magri, datata 23 ta' Jannar 2002, fejn eccipiet:-

(1) Illi d-domanda tal-attur ghandha tigi michuda peress illi hija nfondata fid-dritt u fil-fatt *stante* illi r-ragunijiet allegati minnu ma jesistux;

Illi salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta, datata 23 ta' Jannar 2002, a fol. 19 tal-process.

Rat il-verbal datat 18 ta' April 2002, fejn inghata digriet tal-affidavit tal-partijiet b'terminu ta' 40 gurnata kull wiehed. Giet innominata Dr. Josette Demicoli bhala Assistenta Gudizzjarja.

Rat in-nota tal-attur datata 18 ta' Gunju 2002, a fol 25, li permezz taghha esibixxa l-affidavit tieghu.

Rat is-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjaru Dr. Josette Demicoli minn fol 31 sa fol 35.

Rat in-nota ta' Dr. Josette Demicoli a fol 36, fejn hija nfurmat lil Qorti li l-provi attrici huma konkluzi u ghad jonqos seduta wahda ghall-kontro-ezami tal-attur.

Rat il-verbal datat 24 ta' Ottubru 2002, fejn Dr. George Abela ghall-attur iddikjara li huwa ghalaq il-provi. Il-Qorti ordnat li ssir seduta ghall-kontro-ezami tal-attur u estendit iz-zmien ghall-prezentata tal-affidavit tal-konvenuta u x-xhieda taghha b'40 gurnata mid-data tal-verbal. Il-Qorti ordnat ukoll lill-Assistent Gudizzjaru biex tiffissa 2 seduti ghall-konkluzjoni tal-provi tal-konvenuta u wara tali seduti l-provi tal-partijiet huma dikjarati maghluqa.

Rat is-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjaru Dr. Josette Demicoli minn fol 38 sa fol 97 tal-process.

Rat in-nota tal-Assistent Gudizzjarju Dr. Josette Demicoli a fol 102 tal-process, fejn infurmat lil Qorti li l-provi huma maghluqa.

Rat il-verbal datat 9 ta' April 2003, fejn Dr. George Abela ghall-attur informa lil Qorti li l-provi gew maghluqa.

Rat il-verbal datat 19 ta' Gunju 2003, fejn id-difensuri trattaw il-kaz u l-kawza giet differita ghas-sentenza ghad-29 ta' April 2004.

Rat ir-rikors ta' Emmanuel *sive* Noel Magri, fejn talab bir-rispett illi din l-Onorabbli jogghobha tawtorizza l-prezentata tan-nota ta' sottomissjonijiet tieghu liema nota, ghall-finjiet ta' pratticita' qieghda tigi annessa ma' dan ir-rikors, u dan taht kull provvediment xieraq u opportun li jogghobha taghti din l-Onorabbli Qorti.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur datata 15 ta' Lulju 2003 minn fol 107 sa fol 117 tal-process.

Rat id-digriet tal-Qorti datat 16 ta' Lulju, a fol 118, fejn il-Qorti laqghat it-talba, b'dan li tali nota ta' osservazzjonijiet kellha tigi notifikata lid-difensur tal-kontroparti b'40 gurnata zmien ghan-nota ta' osservazzjonijiet mill-konvenuta.

Rat in-nota risponsiva tas-sottomissjonijiet ta' Brigette Magri minn fol 120 sa fol 138 tal-process.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(I) PROVI PRODOTTI

Rat l-affidavit tal-attur **Emanuel sive Noel Magri** li gie prezentat permezz ta' nota datata 19 ta' Gunju 2002 u jinsab minn fol 26 sa fol 30.

Rat l-affidavit tal-konvenuta **Brigitte Magri** minn fol 42 sa fol 43 tal-process.

Rat ix-xhieda ta-konvenuta fis-seduta tat-13 ta' Jannar 2003 quddiem l-Assistenta Gudizzjarja Dr. Josette Demicoli; tal-konvenuta in kontro-ezami fid-29 ta' Jannar 2003; l-affidavit ta' Paul Aquilina datat 29 ta' Jannar 2003 a fol. 68 tal-process; kontro-ezami ta' Patricia Magri datat 3 ta' Marzu 2003.

(II) PRINCIPJI LEGALI

Illi l-azzjoni attrici qed issir abbazi tal-**artikolu 19 (1) (a) (c) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** jipprovdi li hemm kaz ta' annullament taz-zwieg:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew bil-biza"
Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta' Marzu, 2000) diga kellha okkazzjoni tistudja dan is-sub-artikolu ghal dak l-aktar li jirrigwarda biza' u ghalhekk din il-Qorti taghmel referenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi kif inghad fil-kaz **"Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba"** (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta' Awissu, 1995):-

"… … biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista` tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tammonta ghal vjolenza morali jew biza' esterna ta' natura rrezistibbli, cjoe' trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens".

Illi *inoltre* fis-sentenza **"Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo"** (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta' Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett

ta' vjolenza u biza' f'din il-materja u gie affermat li sabiex vjolenza morali twassal ghal effett li jinvalida:

"trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti".

Illi wkoll, fil-kaz **"Anthony Gatt vs Doreen Gatt"** (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta' Gunju 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:

"… il-vjolenza morali trid tkun ta' natura tali li tkun invincibbli u ma taghti ebda possibbilta` lil min ikun li jisfuggi minnha".

Illi l-biza' tista' tkun ukoll "*reverenzjali"* bhal per ezempju l-biza' lejn genitur jew superjur. Fil-kaz **"Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et"** (P.A. - 22 ta' Novembru,1982,) il-Qorti spjegat:-

*"Il-biza' ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza' fis-sens ta' suggizzjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita'. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira ma ghandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza' li wiehed jitkecca mid-dar jew li jitlef xi wirt, jew li jsofri xi danni finanzjarji mhux bizzejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza' li taqa' taht l-***artikolu 19 (a)***."*

Illi l-attur qed jibbaza wkoll l-azzjoni tieghu huwa fejn qed jallega li l-kunsens tieghu kien vizzjat minhabba qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga skond l-**artikolu 19 (1) (c).**

Illi l-legislatur Malti llimita l-qerq fuq *"xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga".* Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz **"John Borg vs Paula sive Polly Borg"** (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

"kieku dak il-paragrafu 19(1) (c) gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda, ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg".

"The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality **must be** *objectively grave and establishes the partneship of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, proeprties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial". (**Viladrich P.J. Matrimonial Consent. Code of*** **Canon Law Annot. -** Caparros, E. et al. ed)1993, Wilson and Lafleur , Montreal).

Illi l-Qrati taghna dejjem sostnew li z-zwieg ikun null skond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet taghti l-kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra ("**Fattah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**" (P.A. 22 ta Novembru 1982). Skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta' dan is-subartikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

19 (1) (f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg"*.

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn

din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u **“Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **“Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi rigward l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta,** dan l-artikolu jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali *(“colorem habens, substantiam vero nullam”)* kif ukoll dak parzjali *(colorem habens, substantiam vero alteram)* tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frasi *“eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu”*, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti fil-kawza **“Bonnici vs Bonnici”** (P.A. 30 ta’ Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazjoni totali jrid jigi ppruvat il-*’finis operis’* taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta’ parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza **"Cali vs Dr. Albert S. Grech *nomine".*** (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghac-cerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Fid-decizjoni **"Galea vs Walshi** (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *"meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata".* Illi fis-sentenza **"Muscat vs Borg Grech"** (P.A.14 ta' Awissu1995) il-Oorti spjegat il-kuncett ta' simulazzjoni b'dawn il-kliem:-

"Ghalhekk min esternament ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b'att pozittiv tal-volonta' tieghu qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu".

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fi-ismijiet **"Francesco Teuma vs Liugi Camilleri et",** (K. 1 ta' Ottubru 1884 - Vol.X p.912) :-

"a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe' fictio seu ostensio falsi pro vero".

Illi fil-kawza **"Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar *et nomine*"** (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) inghad li *"meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe', issimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali".*

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel mal-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002 inghad li *"wiehed jinnota li taht l-**artikolu***

19 (1) (f) *trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta' l-kunsens tieghu kien gja mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg".*

Illi fil-fatt ghal dak li jolqot l-kuncett ta' *"l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga"*, u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza **"Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et"** (P.A. (NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-*"komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubbilita' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied"*. L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza **"Aquilina vs Aquilina"** (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza **"Grech vs Grech"** (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*"consortium vitae"* tikkomprendi zewg elementi u cioe' l-imhabba konjugali u r-responsabbilta` tal-familja. Kif qalet din il-Qorti fid-decizjoni **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-"consortium vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-"Consortium Vitae" tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja".

Illi fil-fatt l-element ta' l-indossolubbilta` taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-Ligi Maltija tippresupponi *'iuris tantum'* dan l-element ta' indossolubbilta' fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. *Edwards Hudson*** (pg. 164-165), jispjega car li *"indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the*

understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power".

Illi wkoll, ***D.J. Burns*****,** fil-kummentarju tieghu (**"Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions**. **A Historical Synopsis and Commentary"**. pg.151) jghid li *"it is not necessary that this intention* (i.e. li teskludi l-indossolubbilta') *was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract".*

Illi hawn ukoll il-Qorti tirreferi ghal dak li nghad fis-sentenza **"Sharon Lanzon mart Francis Attard vs Francis Attard"** (P.A. (RCP) 15 ta' Marzu 2000) u cjoe':-

"Meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja huwa kapaci li jaghti kunsens validu taz-zwieg, pero' fl-atti tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' issimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn waqt li l-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali".

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga’ kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta’ Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta’ **Viladrich:-**

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (**Viladrich, P.J., “Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.”** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the*

contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J.,** op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – **Art. 19 (1) (d)** – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"** – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibbilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu **(d)** ikompli jitkellem dwar *"anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' "discretio judicii" hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gja' nghad fis-sentenza **"Rodianne Graham vs Maria Concetta Zammit"** (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002), b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-*gurisprudenza "non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena"* ***(Pompedda, M.F.,*** **"Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia,*** **"Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (*ara, **"Emanuel**

Camilleri v. Carmen Camilleri", P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996)".

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19(1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif inghad fis-sentenza **"Joseph Galea vs Dr. Claudine Galea et nomine"** (P.A. (RCP) 27 ta' Marzu 2003, kif jispjega **Bersini**, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f' zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella

adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" ***(Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra

descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnhekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza, li kif johrog car mis-sentenza **“Ramzi Saad Gergis vs Nicholina Gergis”** (P.A. (RCP) 28 ta’ Ottubru 2003, li ghaliha qed issir referenza, l-ghazla libera, u l-kunsens hieles ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta’ ghazla facli, u dan kif gja’ gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

“… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un’ affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell’ altra parte sia nei riguardi della prole” (**Pompedda, M.F., “Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilita` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilita` vera f’ dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta’ anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “*di intendere e/o di volere”. “L’ incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale”, jghid* ***Bersini****, “rende*

la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J***., op. cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom "the community of life and love".

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel referenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-

kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu".

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) inoltre l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbili.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi kif gja' gie ndikat f'din is-sentenza l-kuncett ta' difett serju ta' diskrezzjoni ta` gudizzju fuq il-hajja mizzewga gie mfisser f'diversi sentenzi tal-Qrati fosthom fis-sentenzi **"Janet Portelli vs Victor Portelli"** tal-14 t'Awissu 1995 u

kif ukoll fis-sentenza **"Sandro Sciberras vs Janette Briffa gia' Sciberras"** tas-16 ta' Jannar 1998 (P.A. VDG). F'din l-ahhar sentenza jinghad:-

"It seems that discretion of judgement can be lacking if any one of the following three conditions or hypotheses is verified (1) when sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering marriage is lacking (2) when the contracting party has not yet reached a sufficient amount of reflection that is proportionate to the conjugal affair, that is a critical reflection apt for the nuptial; (3) or finally when either contracting party is deprived from internal freedom that is, that capacity to deliberate with sufficient weighing of the motives and, on the part of the will, freedom (autonomia) from all force from within".

Illi fis-sentenzi **"Isabelle Attard vs Stephen Attard"** deciza fil-21 ta' Novembru 1995 u **"Samuela Lea Pavia vs John Pavia"** (Prim' Awla Qorti Civili) deciza fl-20 ta' Mejju 1996, jinghad in effetti illi sabiex ikun hemm difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm l-inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti u li jiddeciedi liberament fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali.

(III) APPREZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI

Illi l-partijiet izzewgu fit-8 ta' Ottubru 1978 u sseparaw minn xulxin b'kuntratt datat 15 ta' Marzu 1999 wara li kellhom zewgt itfal Brenda u Brian li twieldu fit-12 ta' Gunju 1980 u fis-17 ta' Mejju 1986 rispettivament.

Illi jirrizulta li l-partijiet izzewgu wara li kienu iltqaghu cirka 4 snin qabel l-attur u qed jibbaza l-azzjoni tieghu fuq l-artikoli kollha fuq indikati u bhala fatti qed jallega li huwa qatt ma ried jizzewweg lill-konvenuta, kemm ghaliex isostni li kien differenti minnha socjalment, fl-livell ta' edukazzjoni, ta' familja, karattru, tant li qal li *"kont*

litteralment nisthi nidher maghha”, u semma’ bhala ragunijiet ghaliex huwa zzewweg minhabba il-pressjoni li kellu mill-genituri tal-konvenuta, li l-genituri tieghu kienu stretti mieghu, u li kien immatur ghaliex izzewweg ghaliex kull minn jafu u hbiebu kienu jistennew li huwa kien ser jizzewweg lill-konvenuta li kienet l-ewwel tfajla tieghu.

Illi l-konvenuta min-naha taghha qed topponi bil-qawwa din l-azzjoni attrici u qed tghid li l-unika raguni ghaliex l-istess attur qed jitlob dan l-annullament taz-zwieg huwa peress li huwa qed johrog jew jghix ma’ persuna ohra u jrid jizzewwigha u l-aggravji kollha ghalhekk migjuba mill-attur huma kollha fittizji; fil-fatt fl-affidavit taghha hija tghid li qabel iz-zwieg damu hames snin flimkien u kellhom x’jaqsmu flimkien intimament qabel iz-zwieg u anke’ wara z-zwieg tant li kellhom zewgt itfal; issostni li l-familja taghha kellha negozju u ma’ kienet xejn inferjuri ghall-familja tal-attur; huwa ppartecipa attivament ghaz-zwieg billi ghazel il-libsa tieghu u anke’ c-celebrant, izzewgu u l-attur kien ippartecipa fix-xiri tal-ghamara, u kienu jinhabbu. Sa l-ewwel erbatax il-sena kollox baqa’ sew izda wara li fetah restaurant l-attur beda jdum barra, jidhol tard u skond hija saret taf wara seba’ snin hekk li l-attur kien qed jara mara ohra u peress li llum irid jerga’ jizzewweg ghamel din il-kawza.

Illi dawn huma l-versjonijiet taz-zewgt partijiet u hawn il-Qorti qabel kollox li kunsens validu ta’ zwieg ma jimbeniex fuq minn ghamel ir-riceviment u min ippartecipa fix-xiri ta’ l-ghamara jew min ghazel il-qassis, jew adirittura l-libsa tat-tieg. Dan qed jinghad peress li z-zewgt partijiet fil-kawza ghamlu parti sostanzjali mix-xhieda taghhhom, jghidu min ippartecipa f’din l-ghazla jew l-ohra; min hallas ghal dan l-oggett u min hallas ghal iehor. Certament li meta wiehed iqis dawn il-binarji din il-Qorti thoss li ghandu jigi enfassizzat l-importanza u l-portata tal-kunsens validu taz-zwieg, u li dan ghandu jkun immirrat unikament u esklussivament fuq l-elementi essenzjali taz-zwieg li hija komunjoni ta’ mhabba reciproka, tali u unika fin-natura taghha, li ragel jaghzel mara u mara taghzel ragel sabiex jghixu l-hajja taghhom flimkien ghal hajjithom kollha, b’mod li dawn fil-kuncett ta’ zwieg f’pajjizna, jgibu l-

interess komuni taghhom flimkien bhala *unit* wiehed, qabel kull interess partikolari iehor, u kollox huwa immirat ghall-gid komuni tal-istess familja u nuklewu, l-fuq mill-elementi egoistci ta’ l-istess individwi. Fil-fatt biz-zwieg l-istess konjugi ma jibqawx iharsu lejn il-hajja mill-lenti ta’ ragel jew ta’ mara, izda mill-lenti ta’ familja, fejn l-istess konjogi jfittxu l-interess u l-gid komuni f’kollox, anke’ fuq l-gid jew xewqat personali taghhom; dan huwa l-impenn necessarju ghall-istess zwieg, impenn li huwa totali, permanenti, indissollibbli, u mhux suggett ghal ebda kondizzjoni, u ghalhekk l-kunsens ghall-istess zwieg, a differenza minn kunsens iehor kuntrattwali, huwa meqjus bhala li huwa wiehed specjali u partikolari, proprju ghaliex hija weghda ta’ impenn ghall-hajja ma’ persuna ohra, u allura tinkorporha u tinkudi kull aspett tal-hajja, kemm materjali, izda wisq izjed emozjonali u spiritwali,

Illi f’dan il-kuntest din il-Qorti thoss, li ghalkemm iz-zewgt partijiet fin-nota tal-osservazzjonijiet jaqblu fuq il-princpji li jirregolaw id-diversi kapi ta’ annullament taz-zwieg citati mill-attur, pero’ min-naha l-ohra jidher car li fil-fatt hemm disgwid ghall-applikazzjoni tal-istess principji ghall-fatti tal-kaz. Illi fil-fatt minn ezami tal-provi kollha prodotti jirrizulta li l-attur kellu dubji kbar fuq iz-zwieg tieghu mal-konvenuta, u mill-provi prodotti jirrizulta li l-attur in verita’ qatt ma kien lest li jizzewweg lill-konvenuta, tant li mhux sempliciment ma kienx ihobbha, u allura kellu nieqes ghall-kollox kull element ta’ impenn ghall-komunjoni ta’ hajja u ta’ mhabba *verso* l-konvenuta, izda adirittura jghid u jikkonferma diversi drabi li kien jisthi jidher maghha u fil-presenza taghha ma’ terzi persuni. Dan jirrepetih diversi drabi, u hekk jidher li baqghet is-sitwazzjoni qabel ma’ zzewweg. Illi sfortunatament l-istess misthija inbidlet fi stmerrija wara z-zwieg, u dak li halla lill-attur jibqa’ dan iz-zmien kollu mal-konvenuta kien biss li kif xehed ukoll Dun Pawl Camilleri fit-2 ta’ Lulju 2002, l-attur kellu karattru ta’ sottomissjoni u fi kliemu *“kien jippreferixxi li ma jinqalax inkwiet”.* Ikompli l-istess xhud li *“dan naturalment kien ikabbar fih stat ta’ frustrazzjoni”.*

Illi huwa veru li dan il-kliem intqal mill-istess xhud fl-okkazzjoni ta’ meta l-attur kien ried jissepara mill-

konvenuta cirka 14 il-sena wara z-zwieg tieghu mal-konvenuta, pero' dan jirrifletti l-karattru tal-attur, li kien u baqa' l-istess qabel u wara z-zwieg, u fic-cirkostanzi tal-kaz jghin ghas-soluzzjoni, jekk wiehed jista' jghid hekk, ta' din il-pendenza.

Illi intant jirrizulta li bla ebda dubju l-attur, ghalkemm migbud fizikament lejn l-konvenuta, tant li hija tammetti li kellha relazzjonijiet intimi mieghu qabel iz-zwieg, pero' emozjonalment u psikologikament huwa kien imbarrazat bi-presenza mieghu tal-konvenuta u dan ghar-ragunijiet li huwa spejga fix-xhieda tieghu, u dan juri bla dubju l-mod kif huwa kien u baqa' jhares lejn l-konvenuta, li baqa' konstanti tul ir-relazzjoni taghhom flimkien, li jaghmilha difficli hafna sabiex wiehed jifhem kif setgha qatt kien verament ihobb lill-konvenuta; anzi din il-Qorti thoss li bis-sentiment espressi mill-attur b'tant sahha u espressjoni, hija impossibbli li tinnota fih xi element ta' mhabba lejn l-konvenuta; fuq kollox l-espressjoni li qabel iz-zwieg huwa kien jisthi jkun mal-konvenuta telimina fl-opinjoni ta' din il-Qorti kwalukwe sentiment ta' dan it-tip.

Illi konsiderat dan kollu jirrizuta li xorta l-istess attur accetta izzewweg lill-konvenuta, u x'kien li wasslu ghal dan allura? Illi r-risposta tirrizulta mill-kumpless tal-provi prodotti, ironikament anke' dawk prodotti mill-konvenuta, u dan peress li jidher li kien hemm diversi fatturi li wasslu ghal dan il-fatt. Fl-ewwel lok il-karattru sottomess tal-attur, it-tieni li l-istess konjugi kellhom relazzjonijiet intimi qabel iz-zwieg u sforz anke' l-immaturita' taghhom jidher li dan ma kienx bizzejjed, izda l-konvenuta inqabdet tqila qabel iz-zwieg, u mhux hekk biss izda l-partijet qabblu li l-konvenuta kellha taghmel abort u fil-fatt dan jidher li sar barra minn Malta. Jidher li dan kollu sar minghajr mal-familja tal-attur ma kienet taf u dan ghaliex skond il-konvenuta stess *"ma riedx jghid lil tal-familja tieghu"* (fol. 56).

Illi ma hemm l-ebda dubju fl-opinjoni tal-Qorti li dan ikkontribwixxa sabiex l-attur minkejja dak li kien definittivament ihoss lejn l-konvenuta, jaccetta li jizzewweg lilha, fuq kollox minhabba l-fatt li hass ruhhu

hekk obbligat, iktar u iktar meta t-tnejn qabblu li ma riedux tfal qabel iz-zwieg; decizjoni li timmilita kontra l-hajja meta z-zwieg huwa proprju l-espressjoni u l-manifestazzjoni ta' hajja mhux biss tal-mizzewgin b'mod anke' spiritwali, izda dirett ukoll fil-kultura taghna, sew civili sew religjuza, ghall-prokreazzjoni ta' hajja gdida frott l-istess impenn tal-konjugi fil-hajja komunali. Hija ghalhekk ferm difficli ghal din il-Qorti kif fil-kuntest ta' din id-decizjoni tal-partijiet, tifhem kif xi parti kellha d-diskrezzjoni necessarja u essenzjali ta' gudizzju ghall-hajja mizzewga.

Illi fil-kuntest ta' dan kollu jirrizulta li anke' sforz il-karattru sottomess tieghu l-attur izzewweg lil-konvenuta meta huwa ma kelhu l-ebda sentiment ta' mhabba lejha, anzi internament kien jiddejjaq ikun maghha, izda ceda ghal dan il-pass, kemm minhabba li kulhadd kien qed jistenna li l-attur jizzewweg lill-konvenuta, inkluz il-familjari taz-zewgt partijiet u hbieb l-istess attur, u ma' dan irid jizdied l-*bond* li kellu mal-konvenuta naxxenti mill-fatt li kellhom relazzjonijiet intimi u serji qabel iz-zwieg, li minnhom l-istess konvenuta harget tqila, u s-sigriet li kellhom bejniethom, li zgur zammew il-boghod mill-familjari tal-attur, li certament kreja fl-attur, sens ta' dover, iktar u iktar li huwa qabel ma' din id-decizjoni li t-tqala kelha tigi terminata, sens li huwa kien obbligat li jizzewweg lill-konvenuta, kif fil-fatt ghamel kontra qalbu. Certament li kunsens f'dawn ic-cirkostanzi jista' jissejjah kollox minbarra kunsens liberu u allura din il-Qorti thoss li mill-kumpless tal-provi jirrizulta ppruvat li l-kunsens tal-attur kien ivvizjat b'difett ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq l-elementi essenzjali taghha abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

Illi f'dan il-kuntest jinghad li din il-Qorti opposizzjoni jew le hija obbligata li tara li sabiex ikun hemm dikjarazzjoni ta' annullament taz-zwieg, hija trid tkun moralment konvinta li l-provi prodotti jippruvaw fil-grad tal-prova rikjest mill-ligi li l-azzjoni attrici giet ippruvata; dan f'kull kaz, izda izjed f'kaz ta' annullament taz-zwieg, *stante* li l-istutizzjoni taz-zwieg hija ta' ordni pubbiku. Fil-fatt anke' jekk ikun hemm ammissjoni xorta wahda l-Qorti hija fid-dover li tara li l-attur jew attrici jippruvaw li hemm kaz ta' annullament

skond il-ligi. L-istess principji japplikaw ovvjament f’kaz ta’ kontestazzjoni; pero’ dan ma jfissirx li jekk hemm kontestazzjoni allura ma jistax ikun hemm dikjarazzjoni ta’ nullita’ ta’ zwieg.

Illi fil-fatt il-princpji li din il-Qorti u l-gurisprudenza dejjem imxew fuqha hija dik indikata fil-kawza fl-ismijiet **“Doris D”Agostino vs Patrick D”Agostino”** (P.A. (RCP) 28 ta’ Jannar 2004) fejn inghad li anke’ jekk ma ssirx opposizzjoni ghall-annullament taz-zwieg, xorta din il-Qorti ghandha tezamina jekk it-talba attrici hijiex legalment fondata, u dan ghaliex l-istitut taz-zwieg huwa l-bazi li fuqu hija mibnija s-socjeta` nostrali.

Illi nfatti fis-sentenza **“Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002) inghad:-

“Illi ghalhekk din il-Qorti xorta ghandha tidhol sabiex akkuratament tezamina l-provi sabiex tara u fl-ahharnett tiddeciedi jekk l-provi prodotti wasslux ghall-konvinciment morali fil-gudikant li jaccetta t-talba attrici ghan-nullita’ tal-istess zwieg”.

*“Illi dan ghandu sinifikat iktar partikolari f’kazijiet ta’ din ix-xorta ghaliex anke fil-kaz ta’ ammissjoni tat-talbiet attrici f’kaz ta’ nullita’ ta’ zwieg fis-sentenza **“Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia** (A.C. 15 ta’ Jannar 2002 - Cit. Nru: 165/95/VDG gie affermat il-principju “din il-Qorti ma kenitx tkun ezonerata milli tisma', u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex tassigura ruhha li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara **“Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri”**, (Prim'Awla, 4 ta' Novembru 1994); **“Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri”,** (Prim’ Awla, 3 ta' Ottubru 1995); **“Evelyn Agius vs John Borg”**, (Prim’ Awla, 4 ta' Ottubru 1995); **“Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri”**, (Prim’ Awla, 10 ta' Novembru 1995); **“Isabelle Zarb vs Stephen Attard”**, (Prim’ Awla, 21 ta' Novembru 1995); **“Terrence Richard vs Maria Concetta Richard nee' Goodlip”**, (Prim’ Awla, 22 ta’ Frar 1996); **“Alfred Tonna vs Maria Tonna”**, (Prim’ Awla, 31 ta’ Jannar 1996); **“Bernardette Debono***

***xebba Gauci vs Mario Debono"**, (Prim' Awla, 16 ta' Settembru 1996)." Multo magis* f'kaz ta' kontestazzjoni.

Illi pero' huwa interessanti u rilevanti wkoll ghaliex f'dan il-kuntest l-konvenuta kienet u ghada qed topponi; dan qalitu kemm fid-dikjarazzjoni annessa mal-eccezzjonijiet taghha, u kemm almenu fil-kontro-ezami taghha u cjoe' li ma riditx li *"t-tfal ikunu li miz-zwieg annullat".*

Illi ghalkemm din il-Qorti tifhem u tghadder lill-konvenuta, l-ezami li din il-Qorti giet mitluba taghmel f'din l-kawza ma huwiex dan; izda sabiex tezamina jekk fil-mument taz-zwieg il-partijiet jew wahda minnhom tawx kunsens validu taz-zwieg; u l-presunzjoni hija dejjem favur il-validita' taz-zwieg. Izda meta tali kunsens jirrizulta li huwa vvizjat skond wahda mid-disposizzjonijiet tal-**Kap 255** din il-Qorti, bhal kull Qorti ohra hija marbuta li tiddikjara n-nullita' tal-istess, *stante* li dak li huwa null *ab initio* ma jistax jigi rez validu.

Illi fil-fatt din ma hijiex fiha infisha raguni sabiex tigi opposta talba ghall-annullament taz-zwieg ghaliex dan kollu huwa ibbazat fuq in-natura ta' kunsens moghti ghal dan iz-zwieg; lanqas huwa strettament relevanti li llum l-attur ghandu relazzjoni ma' terza persuna, kif jidher *di piu'* li l-konvenuta ghandha wkoll relazzjoni ma' terza persuna; b'dana kollu din il-Qorti hadhet in konsiderazzjoni ta' dan kollu bl-akbar serjeta' izda dejjem relatat fl-ambitu tat-talba attrici li hija wahda strettament ibbazata fuq vizzju ta' kunsens fil-mument taz-zwieg, u taht dan l-aspett huwa fatt maghruf u rikonnoxxut gurdikament li l-atti ta' persuna wara z-zwieg jistghu u hafna drabi jaghtu dawl fuq in-natura ta' kunsens moghti mill-partijiet fiz-zwieg innifsu.

Illi f'dan il-kuntest giet ezaminata wkoll kull prova li giet prodotta mill-partijiet anke' dik li meta l-attur informa lill-konvenuta li huwa kien ser jipprocedi ghall-annullament taz-zwieg, hija talbitu s-somma ta' Lm200,000 u din hija ammessa minnha, ghalkemm l-ewwel qalet li din kienet semmietha bhala cajta u wara qalet li bhal speci kienet taf li *"mhux ser itihomli".* (fol. 64 sa fol. 69). Xorta pero' jibqa'

l-fatt li l-ewwel darba li qalha b'din il-procedura ta' annullament hija kienet ghamlithu proposta ! (fol. 64).

Illi ovvjament l-ebda annullament ma' jinghata ghaliex jaqblu l-partijiet; din hija kwistjoni mhux biss ta' ligi izda ta' ordni pubbliku, u l-presunzjoni hija dejjem favur zwieg celebrat regolarment, u hemm bazi ta' annullament taz-zwieg ghar-ragunijiet perentorjament indikati mill-ligi; f'dan il-kaz hekk hemm tant li din il-Qorti tazzarda tghid li dak li irrizulta mill-provi kien li l-attur kien jistmerr lill-konvenuta qabel iz-zwieg, u f'dan l-istat ta' animu huwa zzewweg lill-istess konvenuta, u jidher li ghalkemm huwa kien passiv fiz-zwieg, xorta wahda baqa' jhoss mill-ewwel u mmedjetament u konstantament li zzewweg lill-mara zbaljata, u dan is-sentiment ma tbiddilx minkejja li l-istess zwieg kellu l-frott tat-tfal, tant li zmien wara, f'decizjoni li jidher li l-attur ha unilateralment huwa sterrilzza ruhhu sabiex ma jkollhux iktar tfal mill-konvenuta; apparti dan jidher li snin ilu l-attur kien gja ddecida li jissepara, u hawn ix-xhieda ta' Dun Pawl Camilleri kienet eloqwenti, ghaliex jghid bla tlaqliq li l-attur jidher li ma ghamilx dan f'dak il-mument ghaliex ma riedx jaqla inkwiet, pero' tohrog cara anke' l-attur kien konstantament imdejjaq u kien hemm nuqqas ta' inkompatbilita' ta' karattru u fuq kollox *"nuqqas ta' mhabba".*

Illi f'dan il-kuntest jista' jinghad ukoll li l-attur ta' l-kunsens tieghu u ghalhekk l-impenn tieghu ghaz-zwieg meta kien jaf li dak ma huwiex minnu, anzi jidher li kien qed ihoss l-oppost, u f'dan il-kuntest u *in vista'* ta' dak kollu li fuq inghad jirrizulta wkoll li l-kunsens tieghu kien hekk simulat, u dan abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi ghalhekk *in vista* tal-premess it-talba attrici ghandha tigi milqugha abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255** ghar-ragunijiet imputabbli lill-istess attur.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi l-imsemmi zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti fit-8 ta' Ottubru 1978 huwa null u bla effett fil-ligi skond id-disposizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255** ghar-ragunijiet imputtabbli lill-attur.

BI-ispejjez kollha kontra l-istess attur *stante* li kien huwa li ta lok ghal dikjarazzjoni ta' nullita' ta' dan iz-zwieg hawn trattat.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM--------------------------------